چەند دێڕێک لەبارەی "ئاڵا"ی کوردستانەوە (1*)!

سیروان کاوسی

9/12/2014

یەکێ لەو خاڵە بنگەهین و سەرەکییانەی کە بەهۆی کەمتەرخەمی و لاوازیی بیری نەتەوەیی کورد خۆیەوە، تاکو ئێستا لەسەری ڕێکنەکەوتووە، کێشەی "ئاڵا" یە. سەرەڕای خەباتێکی دووروودرێژی خوێناویی کە لەمێژووی نوێدا خۆی لەسەتوچل ساڵێکەدەدات، هێشتا کورد خاوەنی ئاڵایەک نییە کە لای تێکڕای جەماوەری کوردستان و لای دنیای دەرەوەش هێما و پێناسەیەک بێت بۆ هەبوون (موجودیت) ی کورد وەک نەتەوەیەکی سەربەخۆ.

هۆی ئەم کورتی و ناتەواوییەش تەنیا بۆ حیزبوڕێکخراوەی ئۆتۆنۆمیخواز و کۆمۆنیستی ناگەڕێتەوە کە پتر لە نیوسەدە خەبات و چارەنووسی سیاسیی کوردیان گرێدا بە چوارچێوەی وڵاتانی داگیرکەر و، بۆ ڕازیکردنی دڵی داگیرکەران و پارتەچەپەکانی باندەستی کورد، بەداتاشینی بیرۆکەی چەوت و ناقۆڵا کەوتنە دژایەتیکردنی یەکگرتنەوەی کورد و دەوڵەت و ئاڵا و، ناسنامەی نەتەوەیی کورد، بەڵکو ئەم کێشەیە مێژوویەکی کۆنتری هەیە

و، هەر لەشۆرشەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا شەمزینییەوە تاکو شۆرشی ئەیلوول بەسەرۆکایەتیی بارزانیی نەمر کە بەدواقۆناخی سەرکردەیەتیی کلاسیکی کورد دەژمێردرێت، نەتەوەی کورد بەلانیکەمەوە زیاتر لە دە (10) شۆرش و بزووتنەوەی هەڵگیرساندووە، بەڵام جگە لە **حکوومەتەکەی شای کوردستان مەلیک مەحموود لەباشووری کوردستان** کە لەساڵی **1919** دادەزرا، "**شۆرشی خۆیبوون**" (بەسەرۆکایەتیی **ئێحساننووری پاشا**) لە 1930 بۆ 1933

لەباکووری کوردستان، هەروەها کۆماری کوردستان بەسەرۆکایەتیی **پێشەوا قازی** لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە ئاڵای فەرمیی خۆیان هەبووە و، بەوێنە و نووسراوە گەیشتوونەتە ئەمڕۆ، لەبارەی ئەوانی

دیکەوە هیچ ئەرشیڤ و نووسراوەیەکمان لەبەردەستدا نییە و، نازانین نەخشە و رەنگی "ئاڵا"ی هەر یەکێ لەو شۆڕشانە چۆن بووە؟ ئەوی دەیزانین زیاتر پشتبەستنە بەوتە و گێڕانەوەی ئەو کەسایەتی و نیشتمانپەروەرانەی کە دوای نەمانی شۆڕشەکان، لەبارەی رەنگەکان و نەخشەی ئالاکانەوە دواون. بێگومان هۆی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ بیرتەسکی و تێنەگەیشتنی ئەو نووسەر و رۆشنبیرانەی کە لەو کات و سەردەمانەدا ژیاون، رووداو و بەسەرهات و گریوکۆسپی نێوخۆ و دەرەکی و ئالا و ئامانج و روانگەی شۆڕشەکانیان بەراستی و دروستی تۆمارنەکردووە، کە وەچەکانی دوای خۆیان بتوانن سوودی لێ ببینن.

وەک ئاماژەم پێکرد، حکوومەتی مەلیک مەحموود خاوەنی ئالایەک بووە بەرەنگی سەوز لەنێوەراستیدا وێنەی مانگ کێشراوە، کە ئەمەش وەک زۆرێک لە ولاتانی ئیسلامیی ئەوکات و ئێستاش، لە ئالای ئیمپراتۆریی عوسمانییەوە وەرگیرابوو. شۆڕشەکەی **"خۆیبوون"** کە زۆر جاریش بە شۆڕشی **"ئارارات"** نێودەبرێ و، بەیەکێ لە گەورەترین شۆڕشەکان لەمێژووی کورد ئەژماردەکرێت، نەخشەی **"ئالا"** کەی، هەر ئەو ئالای **"ئێران" ی سەردەمی پاشایەتیی بوو** بەو جیاوازییەوە لە نەخشەی ئالاکەی کۆمەڵەی خۆیبوون دا، هەتاو بەرەنگی زەرد، لەنێو هەتاوەکەشدا وێنەی دووچیای **"ئاگری گەورە"** و **"ئاگری بچووک"** کێشرابوو.

ئەوجا کۆمەڵەی **"ژێکاف"** کە وەک **رێکخراوەیەکی نهێنی لەساڵی 1942ی زایینی سەریهەڵدا،** لەگەڵ ئەوەی کە باوەڕی بەیەکگرتنەوەی کورد و کوردستان و کیانی کوردی بوو، بەڵام ئالای نەبوو، تەنیا لەسەر پەڕەی رۆژنامەی **"نیشتمان"**، وێنەی هەتاوی دەکێشا. دواتر کە لەساڵی 1946ی زایینی، کۆماری کوردستان لەسەر بناخەی هزریی **کۆمەڵەی ژێکاف** دامەزرا، بەفەرمیی بڕیاری لەسەر هەڵبژاردنی **"ئالا"** بۆ کۆمارەکەی کرد، کە نەخشەکەی بەمجۆرە بوو: **رەنگی سوور لەسەرەوە، بەنیشانەی شەهیدانی کوردستان، رەنگی سپی لەنێوەراست بەنیشانەی ئاشتی، رەنگی سەوز لەخوارەوە بەنیشانەی ئاوەدانی و سروشتی جوانی کوردستان. ئەوجا لەنێوەڕاستیدا دوو چەپکە گەنم وەک کەوان کێشراوە، بە کەتانی سوور پێچراوەتەوە، کە نیشانەیە بۆ کشتوکاڵ و بەروبووی کوردستان، لەنێو کەوانەکەدا قەلەمێک بەنیشانەی خوێندەواری و زانست، لەژێر قەلەمەکەش وێنەی هەتاو کێشراوە کە رۆناکیی بە ولات دەبەخشێت. هەڵبژاردنی هەتاو هەروەها پێوەندیی راستەوخۆی هەیە بەمیتۆلۆژیا و ئاینەکۆنەکانی کوردەوارییەوە وەک میترایزم و زەردەشتی و، مەزدانیزم کە مێژووەکەی بۆ چەند**

هەزارساڵیک دەگەڕێتەوە. لۆگۆی نێو ئەم ئالایە، لەسەر راگەیەندراوە و نامەفەرمییەکانی سەرکۆمار و وەزارەتەکانی کۆماردا دادەنرا.

دوای رووخانی کۆماری کوردستان، لەساڵی 1964 دا کۆنگرەی دووی **حیزبی دێمۆکراتی کوردستان** بەسەرۆکایەتیی **ئەحمەد تۆفیق** لەژێر درۆشمی **"سەربەخۆیی بۆ کوردستان"** لەگوندی **"سوونێ"** لەباشووری کوردستان بەڕێوەچوو، هەر ئەو ئالایەی کۆمار لە کۆنگرەدا بەرزکرایەوە بەبێ هیچ گۆڕانێک. لە کۆنگرەکانی دواتری حیزبدا، لەگەڵ لکاندنی نێوی "ئێران" بەپاشکۆی نێوی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانەوە، لۆگۆی نێو ئالای کۆماریش گۆڕدرا و، وێنەی هەتاوێکی گەش لەجێی دانرا.

ئەم ئالا تازەیە هەر لەسەرەتای هەشتاکانی زاینییەوە، لەلایەن نیشتمانپەروەران و رێکخراوەی نەتەوەیی و لەگۆڤار و رۆژنامە نەتەوەییەکان بەتایبەتیی لەدەرەوەی وڵات وەک ئالای کوردستان قەبووڵکرا. **پاسۆک** کە دوابەدوای هەرەسهێنانی شۆرشی ئەیلوول لەساڵی 1975 دامەزرا، **کۆنگرەی نیشتمانیی کوردستان لەساڵی 1985 و پارتی سەربەخۆیی کوردستان** لەسەرەتای هەشتاکان لەدەرەوەی وڵات دامەزران، لەکۆنگرە و سەمینار وبۆنە نەتەوەییەکاندا ئەم ئالا تازەیان دادەنا. دوای ئەوەی ساڵی 1991 **"هەرێمی دژە فڕین"** لەبەشێکی زۆری باشووری کوردستان لەلایەن وڵاتانی هاوپەیمانەوە دامەزرا، کەسایەتی نیشتمانپەروەر و خەمخۆری ناوداری کورد **مامۆستا عەبدوڵڵا پەشێو** لەسەمینار و دانیشتن و کۆڕی شیعری هەزاران کەسی و دیدارەکانی لە باشووری کوردستان، رۆڵی گەورەی گێڕا لە تێگەیاندنی لایەنی سیاسی و جەماوەری کورد بەگشتی لە گرنگی و پێویستیی ئالا وەک ناسنامەی نەتەوەیی.

لەنێو حیزبەکانی رۆژهەڵاتیشدا کە ژمارەیەکیان لەباشوور دامەزروان، **یەکێتیی شۆڕشگێڕانی کوردستان** لەپێش هەموویانەوە دوای دامەزرانی لەساڵی 1992، ئالای کوردستانی لەسەر بنکەی پێشمەرگەکانی هەڵدا و، بەدرۆشمی **سەربەخۆیی بۆ کوردستان** چالاکیی سیاسی و چەکداریی دەستپێکرد. ئەم حیزبە دواتر ناوەکەی گۆڕی بۆ **"پارتی ئازادیی کوردستان"**. ئێستا جگە لەحکوومەتی هەرێم، هەروەها تێکڕای حیزب و رێکخراوەکانی رۆژهەڵات و باشوور ئالای کوردستان لەسەر بنکە و بارەگە و لە بۆنە و کۆنگرەکانیاندا هەڵدەدەن. نێزیک بە چارەکە سەدەیەکە لەنێوخۆ و لەدەرەوەی وڵات هەڵکردنی ئالای کوردستان بووە بە نەریتێکی نەتەوەیی و

لەبۆنەنەتەوەییەکان بەتایبەتیی لە جێژنی **نەورۆز**، لەشار ولادێ، لە دەشت و داوێنی چیا و مێرگ و چیمەن، لە شایی و سەما و خۆشی و لەگەڵ خوێندنی سروودی **نەورۆز**، ئالای کوردستان بەسەر دەستی کیژان و کوڕان و گەورە و بچووکی کوردەوارییەوە دەشەکێتەوە.

بەکورتی، نەتەوەییەکانی کورد لەهەر دوو بەشی باشور و رۆژهەلات و لەدەرەوەی ولات، رۆڵی گەورەیان گێرا لەوەی کە لای جەماوەری کوردستان و لەئاستی دەرەوەش ئەم ئالایە، بەئاڵای کوردستان بناسرێت. رێکەوتی 11/11/1999 **پەرلەمانی کوردستان** بەتێکرای دەنگ ئەم ئالا سێ رەنگەی وەک ئاڵای فەرمیی حکوومەتی هەرێم پەسندکرد. ئیستا ئەم ئاڵایە، نەک هەر لەباشوور و رۆژهەلاتی کوردستان، بەڵکو لەئاستی نێودەوڵەتیش، بەئاڵای کوردستان دەناسرێت.

ئەوی مابێ لێدوانیکی کورتی لەسەر بکەم، جێنەکەوتنی ئاڵای کوردستانە لە هەردوو بەشی باکوور و رۆژاڤای کوردستان. وەکدەزانین **پارتی کرێکارانی کوردستان**، لەو دوو بەشەی کوردستاندا پێگەیەکی جەماوەریی گەورە و بەهێزی هەیە. پێ کێ کێ لەماوەی دامەزرانییەوە تاکو ئەمڕۆ گەلێک داهێنانی گرنگی لەبواری ئابووریی سەربەخۆ، میدیا، شەڕی چەکداری و رێکخستنی جەماوەریی ئەنجامداوە. پیلانگێریی بەردەوامی سیاسی و چەکداری و دیپلۆماسی رژێمی تورکیای تووشی شکست کردووە. بەرخۆدانی شەرڤانانی پێ کێ کێ لە "**کۆبانێ**"، لەم دوو مانگەی دواییدا، نێوبانگی ئازایەتی و ئازادیخوازی و بیری پێشکەوتنخوازانەی کوردی بەهەموو جیهاندا بلاوکردەوە. پێ کێ کێ هاوکات لەگەڵ ئەم خزمەتە گەورە و بەرچاوانەی، هەروەها بە پەسندکردنی سروودی نەتەوەیی **"ئەی رەقیب"**، هەڵوێستێکی نەتەوەیی گەورەی نواند و بێ هیچ کێشەیەک سروودی "ئەی رەقیب" بوو بە سروودی نەتەوەیی لەسەرتاسەری کوردستان. ماوەتەوە سەر "ئالا" کە پێ کێ کێ لەپێناو یەکێتیی نەتەوەیی لەسەر ئەم خاڵە بنگەهینە نەتەوەییەش رێکبکەوێ و ئاڵای کوردستان پەسندبکات، بەمەش نەتەوەی کورد هەنگاوێک لەو ستراتیژە هاوبەشە نێزیکدەبێتەوە کە مەبەست لێی، رزگاریی یەکجارەکیی نیشتمان و دامەزراندنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی سیکۆلار و مودێڕنە لەسەرتاسەری کوردستان.

هەر شەکاوەبێت ئاڵای بەرز و پیرۆزی رزگاری و سەربەخۆیی کوردستان!

(1*) - ئەم وتارە لەسەر داوای رێزدار سیروان دەروێش بۆ رۆژنامەی "خەبات" (زمانڕەوشی پارتی دیمۆکراتی کوردستان) نووسراوە و، رێکەوتی 18/12/2014 لە ژمارە (4707) دا بڵاوکراوەتەوە!